

Recensioner

Avhandlingar i Sociologi

Moa Bursell (2012) *Ethnic Discrimination, Name Change and Labor Market Inequality. Mixed approaches to ethnic exclusion in Sweden*. Stockholm University.

Individuals' welfare and integration into modern societies largely depend on their ability to access jobs in the labor market, yet research shows that some ethnic groups have problems finding jobs. In her PhD dissertation Moa Bursell aims to study the main obstacles to labor market inclusion of non-Western immigrants in Sweden. Secondly, she studies strategies to overcome exclusion, such as name change. Empirically the thesis utilizes multiple data and methods: A field experiment, statistical methods, and interview data.

How can we understand ethnic discrimination? Bursell defines ethnic discrimination in hiring as occurring "... when an applicant is evaluated more negatively than applicants from the dominant ethnic group by virtue of his or her ethnicity" (Bursell 2012:12). According to Bursell, employers discriminate, consciously or un-consciously, either because of ethnic homophily (i.e. they prefer people they classify as belonging to their in-group), or because they dislike (are prejudiced against) people they perceive as different from themselves, or because they believe that individuals from certain ethnic groups are less productive. These explanations might seem different, but Bursell argues they all relate to stereotypes.

Alternatively, we may understand discrimination within a neo-classical framework. According to the theory of statistical discrimination employers discriminate ethnic minorities because they lack information about the productivity of each individual applicant, and therefore rely on their beliefs about the average productivity of the ethnic group they perceive the applicant belong to. If these beliefs are false, statistical discrimination is also rooted in stereotypes.

Empirically it is very difficult to document discrimination. Discrimination can be measured in three ways, according to Bursell. Using quantitative data to analyze ethnic inequalities in job hiring (or wages), the researchers can control for individual, occupational and firm characteristics. The residual in this equation, i.e. the so-called unexplained ethnic gap, can be interpreted as discrimination. The 'residual approach' is criticized for omitted variable bias, as well as measurement errors in the control variables. Another strategy might be to interview employers about their hiring decisions, yet there may be discrepancies between what they say they do and what they do. A promising strategy, recently "re-invented" in social sciences, is using laboratory experiments, yet the problem with external validity due to the artificial social settings is not overcome. Therefore, Bursell sets out to measure discrimination by field experi-

ments; in particular she uses correspondence tests, which means sending fake applications to real-life job advertisements.

The thesis includes four papers. *Paper I: The Multiple Burdens of Foreign-Named Men – Testing Ethnic Discrimination in the Hiring Process*. In this paper Bursell documents ethnic discrimination in the Stockholm area. Pairs of equally qualified applications, with Swedish and Arabic/African names, have been sent to 1700 jobs in 16 occupations in the larger Stockholm area. The results show that discrimination seems primarily to be practiced by men directed against male applicants with foreign names, whereas employers in female dominated occupations seem to practice both ethnic and gender compensation, favoring foreign-named men. Overall the correspondence tests show that Swedish-named applicants were called back twice as often as applicants with Arabic/African names.

Paper II: The Reverse Gender Gap in Ethnic Discrimination: Employer Stereotypes against Men and Women with Arabic Names (with Arai & Nekby). This paper is designed as a two-stage study. First, the authors choose 5 of the 16 occupations in paper I, comparing only Arabic and Swedish named applicants, to establish a baseline measure of discrimination. Second, they enhance the CV of the Arabic-named applicants with 1, 2 or 3 years additional work experience, to test if increased merits can compensate for ethnic discrimination. This way, they can explore "the strength of observed employer stereotypes against minority job applicants" (Bursell 2012: 87). The results show that the ethnic call-back gap for women now disappears, i.e. Arabic named women can compensate if they have higher qualifications than Swedish named female applicants. This is, however, not the case for men.

Paper III: Comparing Fictitious and Real Persons: Explaining the Unexplained Ethnic Labor Market Gap from Register Data. A Replication of a Randomized Field Experiment in Sweden. (with le Grand). Addressing the critique against the residual definition of discrimination as well as the critique against correspondence testing, this paper combines the two methods, using register data and propensity score matching to create real life "twins" of the fictive individuals in the correspondence tests, and then analyzing the labor market outcomes of these "twins". Interestingly, some of the results of the PSM are not in line with the results from the correspondence tests, and the authors will have to take another look at why this is the case.

Paper IV: Name Change and Destigmatization Strategies among Middle Eastern Immigrants in Sweden. It has been documented that immigrants who changed their names have had a larger increase in their annual earnings than immigrants not changing their name. In this paper, published in *Ethnic and Racial Studies*, vol. 35, 2012, Bursell analyses interviews with 45 individuals who have changed their name, asking why they did so. Family trouble, ethnic identity, adaptation to expected or experienced stigmatization and discrimination were the most frequent answers. Many were pragmatic about the name change. Aiming at better opportunities, they used their new name in the labor market while maintaining their real name in private life.

Scandinavian welfare states depend on high labor market participation, and integration of immigrants and their children into jobs in the labor market is very im-

portant – for individuals, their families, and the society. Bursell's PhD thesis addresses equal opportunities, norms of fairness and just treatment. Using classical as well as innovative empirical designs, well suited for measuring and understanding ethnic discrimination and labor market inequality, this thesis improves our understanding of how and why ethnic discrimination takes place in the labor market.

Gunn Elisabeth Birkelund

Department of Sociology and Human Geography, University of Oslo

Niklas Westberg (2012) *Meddelanden från enskildheten. En sociologisk studie av ensamhet och avskildhet*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.

”Jag lever inte ensam! Jag lever själv!” säger min vän bestämt i en vägran att förknippas med den negativa laddning som begreppet ”ensam” dras med. Niklas Westberg har ägnat sig åt att undersöka denna laddning och dess förhållande till avskildhet och socialitet i en avhandling om enskildhet: ofrivillig ensamhet och självvald avskildhet. Han har tagit hjälp av ett varierat material. För det första ”sambällstexter” från olika genrer: forskning, teorier och i mindre utsträckning skönlitteratur om ensamhet och avskildhet. För det andra förfogar han över ett internetmaterial från två internet sajter: en kontaktförmedling för ensamma (Förmedlingen) och en sammanslutning för människor som hyllar avskildhet (Eremitaget). På sajterna publiceras kontaktannonser och inlägg vilka är författade av människor som är självdefinierat ensamma eller avskilda.

Westberg arbetar med frågeställningar som hur enskildhetens problem och lösningar konstrueras, gestaltas och förklaras. Han undersöker också identitets- och gemenskapsprocesser i internetmiljöer där enskilda möts. Analyserna är inspirerade av samstämmiga teoretiska perspektiv som etnometodologi, diskursanalys, narrativ teori, retorisk socialpsykologi och analys av *accounts* – perspektiv som används självständigt och ibland frimodigt.

I en grundlig analys av sambällstexterna visar Westberg att ensamhet konstrueras som ett problem och ett samhälleligt eller individuellt misslyckande. Den ensidiga beskrivningen av ensamhetens patologi väcker gärna en offerdiskurs till liv som kan användas av ensamma för att förklara sin situation och därmed också fräntas ansvar för den. Författaren framhåller också att en stark betoning på gemenskap som samhälleligt ideal kan göra ensamheten till en än större och skamfylld avvikelse.

Perspektiven på avskildhet är mer nyanserade. Här gör forskningen en distinktion mellan frihet från något och frihet till något. Den avskilda kan röra sig från social vantrivsel, omsorgsbördor, andras beroende, lidande och begär. Ett annat motiv för avskildhet kan vara att man vill röra sig mot något åtråvärt: självbestämmande, autonomi, autenticitet. Texterna lyfter fram värden och kvaliteter i avskildhet som inte går att förverkliga genom social samvaro. Det framställs alltså inte som ensidigt negativt eller problematiskt att välja bort det sociala.

Om ensamhet förr innebar att inte ha någon att dela sin berättelse med, finns nu, genom internet en offentlig arena som möjliggör ett slags kollektiv ensamhet. "Förmedlingen" är en svensk sektion av en internationell och ideell kontaktförmedling. Den vänder sig till ensamma, kanske deprimerade människor som söker sina likar. Budskapet är tydligt, den sorgfria göre sig icke besvär: "Om du är lycklig, utåtriktad och har massor av vänner så är denna sajt definitivt inget för dig!" (s. 53) "Eremitaget" är en engelskspråkig hemsida med bland annat ett diskussionsforum. På hemsidan förekommer alltså inte bara självpresentationer utan även viss interaktion kring råd och dåd. Här finns idéer om "sanna eremiter" och "eremitsträvanden."

En hemsida för eremiter ter sig som klippt och skuren ur ett Monty Python-manus – här finns minst sagt en inneboende paradox (vilket det för övrigt finns även i föreningar för ensamma; så snart man förenas är man ju i viss mening inte ensam längre). Paradoxen uppmärksammas också av deltagarna själva som har en ganska infekterad debatt kring huruvida man kan vara "riktig" eremit om man ens tittar på hemsidan. Men de avskilda är framför allt upptagna av ideologiska frågor och livsstilsprat mer än spörsmål om att gå i kloster eller sätta sig allena på en bergstopp.

Förmedlingens ensamma kontaktannonser beskriver sig själva som otillräckliga och ensamheten som påtvingad och lite skamfylld. Eremitagets medlemmar framstår snarare som självtillräckliga och egenkärt stolta över sin självvalda avskildhet. I det förra fallet förmedlas ett offrets passivitet, i det senare ett aktörskap som är förunnat ett fåtal särskilt karaktärsfasta individer. Oavsett ensammas och enskildas porträtterade olikheter (som ofta smälter samman och blir till likheter) måste båda situationerna förklaras i ett samhälle där social gemenskap värderas högt: Varför är du ensam? Varför väljer du att avstå? Inspirerad av C Wright Mills menar Westberg att det uppstår en frågesituation.

Hur man förklarar sin situation – gör den förklarlig – är en viktig ingrediens i individers självpresentationer. Niklas Westbergs internetmaterial dignar av så kallade accounts (förklarande ursäkter och rättfärdiganden) och han poängterar att hur man väljer att presentera sig påverkar om man framstår som ensam eller avskild – inte bara inför andra utan kanske även inför sig själv. Den "egentligenjargong" som författaren urskiljer är ett kraftfullt berättelseverktyg: "Egentligen är jag en rätt vanlig tjej med undantag av det sociala som gjort livet till en pina." (s. 138) Jag hade gärna sett en grundligare analys av dessa frekventa separationer mellan skribentens egentliga jag och det nuvarande, tillfälliga jaget.

Oaktat en mängd olika sätt att förstå enskildhet (sociologiska, existentialistiska, kognitionspsykologiska etc.) är det tydligt att framför allt individualpsykologisk och medicinsk terminologi har integrerats i deltagarnas beskrivningar av enskildhetens orsaker, särskilt när det gäller ensamhet. Denna resonans till övergripande samhällsliga diskurser – själva grunden till frågesituationen – tror jag hade fångats bättre med hjälp av material från populärmedier än av (huvudsakligen) samhällsvetenskaplig teori. Och då kanske hellre på temat tvåsamhet och gemenskap, snarare än ensamhet. Det är ju påbudet om gemenskap som den enskilda så att säga bemöter. För trots sofistikerade ansatser att länka samman internetmaterialet med samhällstexterna läm-

nas jag med intrycket att ha läst två olika böcker på samma tema. Samtidigt är det tydligt att författaren i första hand har drivits av intresset för fenomenet enskildhet (och i ett senare skede hur enskilda förklarar sig). Westbergs skildring av olika sätt att se på enskildhet i den vetenskapliga litteraturen är dessutom välskrivet, lärorikt och intresseväckande.

Även om jag på vissa ställen har störts av en viss snårighet i texten präglas avhandlingen av en omsorgsfull noggrannhet och eftertänksamhet som för tankarna till ”äldre” (läs gedigna) doktorsavhandlingar. Omsorgen visar sig i att jag kvickt får svar på funderingar eller invändningar som jag klottrar i marginalen – ofta redan på nästa sida. Det vittnar om författarens uthållighet och förmåga att vända och vrida på resonemangen. Niklas Westberg har skrivit en sociologiskt inspirerande avhandling om ett fenomen som på ett eller annat sätt berör alla människor.

Katarina Jacobsson

Socialhögskolan, Lunds universitet

Övriga recensioner

John A. Hall (2010) *Ernest Gellner: An Intellectual Biography*. London: Verso.

Få moderna tänkare har täckt så många och så vidsträckta ämnen som Ernest Gellner (1925–1995): hans skrifter handlar om allt från den engelska vardagsspråksfilosofin till antropologins metodologi och nationalismens natur och funktion. Det ställs således stora krav på den som gjort det till sin uppgift att sammanfatta hans liv och verk. Gellners f.d. student och vän John A. Hall får det inte lättare av att han, som titeln antyder, både avser att ge en kronologisk redogörelse för Gellners liv och karriär samt en översikt över, och analys av, hans idéer och teorier.

Hall löser uppgiften genom att dela upp sin bok i ett antal tydligt avgränsade block, där vissa är biografiska medan andra fokuserar på olika intellektuella teman (islam, nationalism, m.fl.). Detta skänker tydlighet och överblick; det omfattande och komplexa materialet delas upp i mindre, greppbara bitar. De inledande kapitlen är strikt biografiska och behandlar bl.a. Gellners judisk-tjeckiska rötter, uppväxten i Prag samt flykten till London. Här beskrivs även studietiden vid Oxford, där Geller valde att läsa "Modern Greats" – det tvärvetenskapliga programmet i filosofi, statsvetenskap och ekonomi. Detta val slog an tonen för hans karriär, som kom att bli starkt tvärvetenskaplig.

I de följande kapitlen beskrivs Gellners första steg på den akademiska banan. Han valde att specialisera sig i (analytisk) filosofi och fick redan 1947 anställning som lärare i detta ämne vid universitetet i Edinburgh (utan att ha doktorerat – tiderna var annorlunda då). Emellertid fortsatte han att underhålla sitt starka intresse för samhällsvetenskaperna och påbörjade 1954 doktorandstudier i socialantropologi vid London School of Economics – ett vid den tiden minst sagt ovanligt val för en ung och lovande filosof. Som Hall påpekar spelade antropologin en avgörande roll för Gellners filosofiska utveckling under 50-talet: det var genom fältarbetet bland marockanska berber (s. 68) och samtal med antropologerna vid LSE (s. 43) som han blev övertygad om att vardagsspråksfilosofin – som vid denna tid dominerande brittisk filosofi – ger en helt felaktig bild av hur mänskliga kulturer (eller "språkspel", för att använda vardagsspråksfilosofernas egen term) fungerar. Detta blev ett viktigt tema i Gellners första bok, *Words and Things* (1959), där han gick till ursinnig attack mot vardagsspråksfilosofin; en attack som *de facto* gjorde Gellner till *persona non grata* inom den brittiska filosofin (s. 126). Han kände sig mer hemma i samhällsvetenskaperna – i synnerhet i antropologin – och fastän han fortsatte att publicera på filosofiska teman, särskilt under 60- och 70-talen (se bl.a. *Legitimation of Belief*, 1974, och artikelsamlingen *The Devil in Modern Philosophy*, 1974), kom han gradvis att mer och mer betraktas som en sociolog och antropolog, och mindre och mindre som en filosof.

Hall ägnar mycket utrymme åt portalverket *Thought and Change* (1964), där

många av de idéer som Gellner sedermera blev känd för – inte minst hans nationismteori – behandlas för första gången. Argumentationen i denna bok är emellertid så sammanpressad att den ofta är svår att följa (med Alisdair McIntyres pregnanta formulering är det en tunn bok ur vilken ”tjugofem tjocka böcker skriker på att få komma ut”; s. 156) och inte minst av det skälet vann den mindre spridning än den förtjänar. Istället var det inte förrän med publiceringen av *Nations and Nationalism* 1983 som Gellner slog igenom på allvar som nationalismteoretiker. Gellners teori var starkt funktionalistisk: industrisamhället krävde, till skillnad från jordbrukssamhället, en hög grad av kulturell homogenitet (en nation, med andra ord) och nationalismens funktion var att se till att sådan kulturell homogenitet skapades. Således hade nationalismen inte uråldriga rötter, som de flesta nationalister själva hävdade, utan var en helt och hållet modern företeelse som uppstod i och med industrialismens genombrott.

80-talet var överhuvudtaget ett framgångsrikt decennium för Gellner: han erhöll den prestigefyllda William Wyse-professuren i socialantropologi 1984 och hans kritiska uppgörelse med psykoanalysen (*The Psycho-Analytic Movement: The Cunning of Unreason*, 1985) fick lysande recensioner. De sista tio åren av sitt liv var han en firad akademisk stjärna, och flera av de böcker som han skrev då – inte minst *Conditions of Liberty* (1994) om betydelsen av ett starkt civilt samhälle – blev mycket omtalade.

Halls redogörelse för Gellners liv och verk är noggrann och väldisciplinerad – alla större teman behandlas utförligt, och inget tillåts dominera på de andras bekostnad. Vad som dock i viss mån saknas är ett försök att analysera hur de olika delarna av Gellners mångfacetterade tankevärld hänger ihop. Denna tankevärld var nämligen ovanligt enhetlig, något som inte minst framgår av det faktum att trots att Gellner deltog i en lång rad debatter i frågor som vanligen ses som radikalt olika, så var hans skriv- och argumentationssätt alltid detsamma. Istället för att anpassa sig till olika ämneskonventioner, höll han sig till sin karakteristiskt lediga, otekniska och mycket eleganta stil oavsett ämne; om det så var universaliserbarhetsbegreppets betydelse i moralfilosofin eller den mänskliga historiens struktur. Även teoretiskt och metodologiskt är hans skrifter mycket likartade: i hans händer får filosofin starka inslag av samhällsvetenskaperna, och omvänt. Han använde sig så att säga av all sin kunskap i alla sina skrifter – hans vetande var inte, såsom är blott alltför vanligt, uppdelat i olika avgränsade fack. Denna tankemässiga enhetlighet gör Hall inte riktigt rättvisa åt: hans metod att dela upp boken i tydligt åtskilda block gör som sagt varje enskilt tema överblickbart, men samtidigt leder den till att de olika delarna inte riktigt knyts samman till en helhet.

Men detta är en smärre invändning mot en på det stora hela utmärkt och mycket njutbar bok. Den ger inte bara en balanserad och välstrukturerad redogörelse för Gellners publicerade verk utan innehåller även en del mycket intressanta referenser till olika opublicerade texter såsom ”The Notes” (som Hall kallar dem): en samling aforistiska anteckningar från det sena 50-talet och det tidiga 60-talet som innehåller tidiga versioner av många idéer som Gellner först långt senare utvecklade systematiskt. Dessutom innehåller de biografiska delarna många intressanta upplysningar

som kastar nytt ljus över Gellners teorier. Allt detta gör boken mycket användbar för var och en som är intresserad av denne fascinerande och makalöst kreativa tänkare.

Stefan Schubert

Filosofiska institutionen, Lunds universitet

Stephan Moebius & Markus Schroer (red.) (2010) *Diven, Hacker, Spekulanten. Sozialfiguren der Gegenwart*. Berlin: Suhrkamp.

Sociologin äger som bekant en egen genre för att ta tempen på samtiden: vi lider inte direkt någon brist på så kallade *Zeitdiagnosen* som vet berätta att vi (snart) lever i ett nytt slags samhälle. Det postindustriella samhället, projektsamhället, nätverkssamhället ... Listan kan göras lång. Men samtiden kan fångas in också på andra sätt, och väl så effektivt, vill jag inflika, om man bara avstår från ambitionen att sammanfatta allt i en etikett för det nya samhället. Ett exempel på det som jag gärna rekommenderar är en antologi av Stephan Moebius och Markus Schroer med titeln *Diven, Hacker, Spekulanten. Sozialfiguren der Gegenwart* (Berlin: Suhrkamp 2010).

Antologin handlar nu om fler socialfigurer – om nu inte sociala typer vore bättre svenska – i samtiden än divor, hackers och spekulanter. Närmare bestämt får vi en bred rundmålning av samtiden genom sociologiska porträtt av inte mindre än trettiofyra socialfigurer, alfabetiskt presenterade från amoklöparen (skolskjutningarnas aktör) till voyeuren, nedtecknade av trettiofyra författare. Varje porträtt är på drygt tio sidor (med något undantag). För den som någon gång redigerat en antologi kan detta framstå som ett självmordsprojekt som riskerar att aldrig bli färdigt, men den här boken är publicerad och resultatet är förvånansvärt bra.

Att läsa samtiden genom dess socialfigurer är ett lika enkelt som fruktbart grepp. I sin mångfald har de skulle jag våga hävda mer att säga om samtiden än tidsdiagnosens etiketter. Socialfigurerna tillhandahåller nämligen en lika samlad som bred ansats: bred i så måtto att mängden figurer befolkar mångahanda platser i det sociala landskapet, samlad eftersom det handlar just om sociala figurer, eller typer. Bredden visar sig i att några av dessa typer är knutna till arbetslivet, som experten, *homo academicus*, rådgivaren eller den medieintellektuella, men de flesta är det inte, som flyktingen och flanörer, terroristen och turisten, fanet, förloraren och diletanten. Merparten av figurerna återfinns på flera sociala arenor. Därför vore det fel att förstå dem som roller som bokens redaktörer inflikar i sin korta inledning.

Greppet som varje författare tar på sin sociala figur varierar, och det med nödvändighet, givet bredden av de granskade typerna. Som regel handlar det dock om att typisera figuren genom att demonstrera dennas specifika egenskaper och relationer, men också om att utveckla själva subjektpositionen, det vill säga bestämma vilka dispositioner som positionen kräver för att nu apostrofera Bourdieu. Typen förstås alltså både inifrån och utifrån. Centralt är vilka praktiker dessa figurer utvecklar: vad de

har för sig eller utför. Vad som sedan gör typen samtida hör naturligtvis också till bilden. Eftersom utrymmet för varje typ är begränsat, handlar det om koncentrerade bestämningar, men de är som regel grundade i empirisk forskning, ofta den författaren i fråga själv bedrivit.

Som recensent vore det fel att försöka säga något om varje behandlad socialfigur, så låt mig i stället kort peka på hur några av dessa typer kan förstås. ”En manager är den som i alla situationer förutsättningslöst tror på suboptimala förhållanden som bara väntar på honom och hans optimeringsförslag” menar Dirk Baecker. Managern blir ett slags efterföljare till upplysningssmannen. Management blir en sorts *confidence game* för att tala med Goffman. Suboptimalitetens bristdiagnos är managern alltid på jakt efter. Han blir en parasit som lever av treenigheten arbetsdelningen, hierarkin och projektet. För att lyckas med det måste följande tre saker förhindras: den spontana arbetsdelningen, hierarkins kortslutning samt projektens utbyte med varandra. För en manager är två regler A och O: få andra att se hur deras arbete hänger samman med de andras arbete samt inlåt dig bara på problem som du själv har definierat.

För simultanten – också känd som synkronisten – är det avgörande inte att inrikta sin ansträngning på att höja tempot som på att förtäta tidsanvändningen genom att göra fler och fler saker samtidigt. Idealet är ett liv utan tidsförluster – också på fritiden. Mobilen är alltid med ty något viktigt kan alltid komma emellan. Stabila strukturer och långfristiga förpliktelser utgör bara hinder för det självständiga liv hon vill föra. Hon är alltid nåbar, har alltid flera järn i elden och nyttjar varje uppkommande synergieffekt. Kapitalismens intensifieringsimperativ opererar inte längre linjärt utan just synkront. Klockan räcker inte länge till för att organisera tidsanvändningen; parallellt med det relativiseras punktlighetsnormen: som tillförlitlig räknas numer den som förmår att informera om sin försening, menar Karlheinz Geißler.

Vad vore samtiden utan spekulanter? Spekulanten är – enligt Urs Stäheli – specialist på den ekonomiska framtiden: han inte bara förutser den, han skapar den. Han måste därför i marknadens utveckling se vad andra ännu inte ser. Samtidigt måste han kontrollera sin spekulativa inbillningsförmåga. Kort sagt måste han förena två högst svårförenliga logiker med varandra: å ena sidan en intuitiv känsla för marknaden, å andra sidan den rationella kontrollen av denna känsla med hjälp av matematiska modeller. Spekulanten tar på sig risker, men får också en kick av dem. Spekulanten lider under ett narrationsförbud: han kan inte göra sina fiktioner till berättelser eftersom de skulle missa de chanser som nu är under uppsegling. Spekulantens identitet blir därmed undflyende när den inte kan grundas i något ursprungligt eller någon tradition. Han blir till en andra ordningens grundlöse betraktare. Spekulanten känner ingen gemenskap, utan måste heroiskt inrätta sig mot majoriteten. Ändå är spekulanten en populärkulturell figur som bär på löftet om allas möjlighet att kamma hem de stora pengarna. Frågan är bara hur länge på en marknad där transparensen grumlas av derivathandel och andra innovationer.

Rådgivaren – en gång känd som konsulent, numer mer som *coach* på svenska – är en annan figur som dyker upp litet var stans i det sociala landskapet samt i allehanda skepnader. Jutta Anna Schroer talar om deras exponentiella tillväxt. De vänder sig till

individer, grupper och organisationer, förutsatt att dessa är handlings- och interaktionsdugliga. Oavsett rådgivningens inriktning vilar den på asymmetriskt vetande, kommunikativ kompetens och förmåga att ta sig an problemet (här kommer problemet till rådgivaren, inte som med managern från denne). Rådgivarna blir till det post-modernas mobila predikanter. Rådgivaren visar fram en ambivalent figur som å ena sidan har en frigörande funktion, å andra sidan ökar kravet på klientens autonomi. Rådgivaren tar ansvar för processen – men inte för resultatet. Framgångsrika rådgivare är goda impressionsstyrare. Rådgivarens makt ligger i förmågan att berätta en historia och ge klienten ett tolkningserbjudande på problemet och dess lösning. Den samtida rådgivaren har svaret på frågan hur, frågan vad tillhörde konsulenten.

Kvaliteten på portätten av de sociala figurerna är genomgående hög. I de flesta friläggs oväntade sidor av figuren. Att sedan vissa porträtt intresserar mer än andra säger nog mer om läsaren än om antologin. Självt tror jag att de flesta sociologer skulle få ut en hel del av den. En svensk översättning rekommenderas. Boken kan användas i flera undervisningssammanhang.

Mats Franzén

Sociologiska institutionen, Uppsala universitet